

Stan prawny: maj 2016 r.

Podręcznik „Zobowiązania - część ogólna” obejmuje tematykę uregulowaną przede wszystkim w art. 353–534 KC.

Omówione zagadnienia dotyczą m.in.:

- naprawienia szkody,
- świadczeń pieniężnych,
- umów zobowiązaniowych
- czynów niedozwolonych oraz
- bezpodstawnego wzbogacenia.

Dwunaste wydanie zawiera aktualne orzecznictwo i literaturę, a prezentację wielu zagadnień wzbogacono o nowe przykłady. Podręcznik uwzględnia zmiany w regulacji prawnej dotyczącej walutowości świadczeń pieniężnych, odsetek oraz kontroli wzorów umownych.

Przedmowa do dwunastego wydania

Podręcznik ten zawiera wykład części ogólnej prawa zobowiązań w zakresie wskazanym w art. 353–534 Kodeksu cywilnego. Części szczegółowej prawa zobowiązań

poświęcony jest odrębny podręcznik *Z. Radwańskiego i J. Panowicz-Lipskiej*,

Zobowiązania – część szczegółowa, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2015.

Podobnie jak jej poprzednie wydania, książka ta ma służyć studentom wydziałów prawa. Jednak wiele objaśnień, zwłaszcza dotyczących nowych albo niedawno istotnie zmienionych przepisów, może zainteresować także dojrzałych prawników.

Sposób przedstawienia zagadnień ma na względzie adresatów tego podręcznika.

Nie unikając więc prezentacji problemów spornych i zawiłych, rozważania teoretyczne ujęto syntetycznie ze wskazaniem, jakie poglądy uzyskały – zwłaszcza w judykaturze – walor dominujący. Wykład opatrzoneo informacjami dotyczącymi literatury i orzecznictwa.

W niniejszym wydaniu uwzględniono zmieniony w ciągu ostatnich dwóch lat stan prawny. W szczególności dotyczy to istotnych zmian w zakresie tzw. abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych. Chodzi o zmianę systemu, z sądowego na system administracyjny z kontrolą sądową, chroniącego konsumentów przed stosowaniem

niedozwolonych postanowień we wzorcach umownych. Z dniem 17.4.2016 r. zmianę tę wprowadziła w życie ustawa z 5.8.2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1634).

Przedstawiono także poważne zmiany w przedmiocie odsetek maksymalnych oraz dotyczące obowiązku zapłaty odsetek w transakcjach handlowych, wprowadzone ustawą z 9.10.2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r.

poz. 1830). Zwrócono także uwagę na zmienioną ustawą z 10.7.2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1311) treść regulacji dotyczącej walutowości świadczeń pieniężnych.

Podstawę do przygotowania niniejszego wydania podręcznika stanowiły jego dotychczasowe cztery wydania, autorstwa *Zbigniewa Radwańskiego*, oraz siedem wydań, które ukazały się w opracowaniu *Autora* i *Adama Olejniczaka*. Zachowano dotychczasową sekwencję i metodę wykładu, dostosowaną do podręcznika części ogólnej prawa cywilnego – *Z. Radwański, A. Olejniczak, Prawo cywilne – część ogólna*, C.H.Beck, Warszawa 2015.

Stan prawny, literaturę i orzecznictwo uwzględniono do maja 2016 r.

Poznań, lipiec 2016 r. Adam Olejniczak

Spis treści

Przedmowa do dwunastego wydania	V
Wykaz skrótów	XIX
Wykaz literatury	XXIII
Rozdział I. Wiadomości wstępne	1
§ 1. Źródła i miejsce prawa zobowiązań w polskim systemie prawnym	1
I. Miejsce i funkcja prawa zobowiązań w systemie prawnym	1
1. Dział prawa cywilnego	1
2. Inne działy	2

II. Źródła prawa zobowiązań	3
1. Prawo stanowione	3
2. Prawo zwyczajowe i zwyczaj	5
3. Prawo intertemporalne	6
III. Struktura prawa zobowiązań	7
1. Część ogólna i szczegółowa	7
2. Zróżnicowania podmiotowe	8
IV. Podstawowa literatura do prawa zobowiązań	9
1. Przed kodyfikacją	9
2. Przed reformą Kodeksu	10
3. Po reformie Kodeksu	10
§ 2. Zobowiązanie	11
I. Pojęcie	11
1. Elementy	11
2. Stosunek prawny typu względnego	12
3. Treść	13
4. Dług	15
5. Rozszerzona skuteczność	16
6. Jedność stosunku zobowiązaniowego	19
II. Dług i odpowiedzialność	19
1. Pojęcie	19
2. Odpowiedzialność osobista	20
3. Zobowiązania niezupełne	21
4. Ograniczona odpowiedzialność osobista	23
5. Odpowiedzialność rzeczowa	24
III. Powstanie stosunku zobowiązaniowego	24
1. Uwagi wstępne	24

2. Czynności prawne	25
3. Akty administracyjne	25
4. Konstytutywne orzeczenia sądów	27
5. Inne zdarzenia	28
<i>VIII Spis treści</i>	
§ 3. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika	28
I. Uwagi ogólne	29
II. Przesłanki ochrony	30
1. Chroniona wierzytelność	30
2. Czynność prawna dłużnika	31
3. Pokrzywdzenie wierzyciela	32
4. Korzyść osoby trzeciej	34
III. Zaskarżenie czynności i jego skutki	35
1. Zaskarżenie czynności	35
2. Orzeczenie względnej bezskuteczności	36
IV. Zbliżone instytucje	38
Rozdział II. Świadczenie	40
§ 4. Uwagi ogólne	40
I. Pojęcie	40
1. Przedmiot a treść świadczenia	40
2. Kwalifikacja prawna świadczenia	41
II. Uwagi ogólne o treści świadczenia	42
1. Działanie i zaniechanie	42
2. Sposób ustalenia świadczenia	42
3. Możliwość wykonania świadczenia	43
4. Świadczenia w zobowiązaniach rezultatu i w zobowiązaniach starannego działania	44

§ 5. Rodzaje świadczeń	45
I. Świadczenia w zobowiązaniu przemiennym oraz z upoważnieniem przemiennym	45
1. Zobowiązanie przemiennie	45
2. Upoważnienie przemiennie	47
II. Wielość świadczeń oraz świadczenia uboczne	47
1. Łączenie świadczeń	47
2. Świadczenia uboczne	48
III. Świadczenia jednorazowe, okresowe i ciągłe	49
1. Świadczenia jednorazowe	49
2. Świadczenia okresowe	49
3. Świadczenia ciągłe	50
IV. Świadczenia podzielne i niepodzielne	51
V. Świadczenia oznaczone co do tożsamości i oznaczone co do gatunku	52
VI. Zwrot nakładów i wydatków	53
§ 6. Świadczenia pieniężne i odsetki	54
I. Pieniądz	54
1. Pojęcie	54
2. Funkcje	55
3. System pieniężny	55
II. Pojęcie i sposób spełnienia świadczenia pieniężnego	57
1. Pojęcie	57
2. Walutowość	58
3. Zapłata gotówką	60
4. Zapłata bezgotówkowa	60
5. Elektroniczna postać zapłaty	63

III. Nominalizm	63
1. Pojęcie	63
2. Zobowiązania ze świadczeniem pieniężnym	64
IV. Waloryzacja. Zagadnienia ogólne	65
1. Pojęcie i funkcja	65
2. Zakres zastosowania	66
V. Waloryzacja umowna	67
1. Pojęcie	67
2. Miernik wartości	68
VI. Waloryzacja sądowa	69
1. Pojęcie	69
2. Przesłanki	69
3. Zakres kompetencji sądu	72
VII. Odsetki	73
1. Pojęcie i funkcja	73
2. Źródła obowiązku świadczenia odsetek	74
3. Wysokość odsetek	76
4. Zakaz anatocyzmu	78
5. Terminy płatności	79
6. Przedawnienie	79
§ 7. Naprawienie szkody	81
I. Odpowiedzialność odszkodowawcza i jej przesłanki	82
II. Zasady i rodzaje odpowiedzialności	83
1. Zasady odpowiedzialności	83
2. Rodzaje odpowiedzialności	85
III. Związek przyczynowy	87
1. Pojęcie	87

2. Cecha normalności	87
3. Wyjątki	90
IV. Szkoda	91
1. Pojęcie	91
2. Rodzaje szkody majątkowej	93
3. Zaliczenie uzyskanych korzyści	95
4. Ujemny interes umowny	96
5. Ciężar dowodu	98
V. Świadczenie zmierzające do naprawienia szkody	98
1. Funkcje odszkodowania	98
2. Przyczynienie się poszkodowanego	99
3. Inne ograniczenia obowiązku naprawienia szkody	101
4. Sposób naprawienia szkody	102
5. Sposób ustalenia wysokości odszkodowania	104
Rozdział III. Wielość wierzycieli lub dłużników	107
§ 8. Zobowiązania solidarne	107
I. Solidarność dłużników (bierna)	108
1. Pojęcie	108
2. Źródła	108
3. Pozycja prawna dłużników wobec wierzyciela	109
4. Roszczenia regresowe	111
<i>X Spis treści</i>	
II. Solidarność wierzycieli (czynna)	112
1. Pojęcie i funkcja	112
2. Reżim prawny	112
III. Struktura prawna zobowiązań solidarnych	113
IV. Solidarność niewłaściwa	113

§ 9. Zobowiązania niepodzielne i podzielne	115
I. Zobowiązania niepodzielne	115
1. Pojęcie	115
2. Wielość dłużników	115
3. Wielość wierzycieli	116
II. Zobowiązania podzielne	116
Rozdział IV. Umowy zobowiązaniowe	118
§ 10. Uwagi ogólne o umowach zobowiązaniowych	118
I. Uwagi wstępne	118
1. Pojęcie	118
2. Regulacja prawna	119
3. Transformacja koncepcji umowy	119
4. Umowy adhezyjne	120
II. Umowy wzajemne	121
1. Umowy jednostronnie i dwustronnie zobowiązujące	121
2. Pojęcie umowy wzajemnej	121
3. Zakres zastosowania	123
4. Konsekwencje	125
III. Umowy realne	125
IV. Umowy kauzalne i abstrakcyjne	126
V. Umowy losowe	127
§ 11. Treść umów zobowiązaniowych	127
I. Swoboda umów	128
1. Pojęcie	128
2. Zakres swobody umów	129
3. Granice wyznaczone przez ustawę	131
4. Granice wyznaczone przez zasady współżycia społecznego	132

5. Granice wyznaczone przez naturę zobowiązania	133
6. Skutki przekroczenia granic	135
II. Pierwotna niemożliwość świadczenia	136
III. Wyzysk	137
1. Przestanki	137
2. Skutki prawne	137
3. Kwalifikacja prawna	138
§ 12. Zagadnienia szczególne związane z przygotowaniem i zawarciem umowy .	138
I. Wprowadzenie	139
II. <i>Culpa in contrahendo</i>	139
III. Umowa przedwstępna	141
1. Pojęcie i cel	141
2. Przestanka ważności	144
3. Termin zawarcia umowy przyrzeczonej	144
4. Skutki niezawarcia umowy przyrzeczonej	145
5. Przedawnienie	147
<i>Spis treści XI</i>	
IV. Ograniczenia swobody zawierania umów	147
1. Uwagi wstępne	147
2. Ograniczenia doboru kontrahenta	148
3. Obowiązek kontraktowania	149
4. Zezwolenia administracyjne	150
5. Tryb zawierania umowy	150
§ 13. Wzorce umów	151
I. Uwagi wstępne	151
1. Geneza i funkcja społeczna	151
2. Reakcja prawna	152

II. Pojęcie i charakter prawny wzorca umowy	153
1. Wzorzec umowy	153
2. Charakter prawny wzorca	155
III. Informacja o wzorcu przesłanką mocy wiążącej wzorca	157
1. Uwagi wstępne	157
2. Doręczenie wzorca	157
3. Inne sposoby informowania o wzorcu	157
4. Przejrzystość (transparentność) wzorca	158
IV. Wzorzec a umowa	159
1. Pierwszeństwo umowy	159
2. Wydanie wzorca w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym	160
3. Konflikt wzorców	161
§ 14. Umowy konsumenckie	161
I. Uwagi ogólne	162
1. Pojęcie	162
2. Zasady	162
3. Regulacja prawna	163
II. Niedozwolone postanowienia umowne	164
1. Uwagi ogólne	164
2. Zakres stosowania	164
3. Ciężar dowodu indywidualnego uzgodnienia	166
4. Przesłanki uznania klauzuli za niedozwoloną	166
5. Katalog klauzul z art. 3853 KC	168
6. Skutki uznania klauzuli za niedozwoloną	168
7. Kontrola treści konkretnego stosunku prawnego	169
8. Kontrola abstrakcyjna	169

III. Reżim prawny określony ustawą o ochronie praw konsumenta	172
IV. Ogólne obowiązki przedsiębiorcy w umowach zawieranych z konsumentem	174
V. Ochrona konsumenta w umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa oraz w umowach zawieranych na odległość	176
1. Zakres zastosowania ustawy	176
2. Obowiązek informacyjny w umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa oraz w umowach zawieranych na odległość	177
3. Prawo odstąpienia od umowy	180
4. Umowy dotyczące usług finansowych zawierane na odległość	184
§ 15. Umowy odnoszące się do osób trzecich	186
I. Umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej	186
<i>XII Spis treści</i>	
1. Pojęcie	186
2. Skutki	188
3. Zastosowanie	189
II. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią	190
1. Pojęcie	190
2. Odpowiedzialność gwaranta	191
3. Zastosowanie	192
III. Umowa o zwolnienie dłużnika przez osobę trzecią od obowiązku świadczenia	192
Rozdział V. Czyny niedozwolone	195
§ 16. Uwagi wprowadzające	195
I. Pojęcie	195
II. Systematyka	197
III. Funkcja	197

§ 17. Odpowiedzialność za własne czyny	198
I. Uwagi ogólne	198
II. Bezprawność	200
1. Pojęcie	200
2. Wyłączenia	201
III. Wina	203
1. Pojęcie	203
2. Kwalifikacje psychiczne	204
3. Rodzaje i mierniki winy	205
IV. Współsprawstwo i współodpowiedzialność	207
1. Podżeganie i pomocnictwo	207
2. Skorzystanie ze szkody	208
V. Ciężar dowodu	209
1. Reguła ogólna	209
2. Wina anonimowa	209
§ 18. Odpowiedzialność za cudze czyny	210
I. Odpowiedzialność osób zobowiązanych do nadzoru	211
1. Uwagi wprowadzające	211
2. Odpowiedzialność sprawującego nadzór	211
3. Odpowiedzialność sprawcy	213
II. Odpowiedzialność osób powierzających wykonanie czynności innej osobie	214
1. Uwagi wstępne	214
2. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez samodzielnego wykonawcę	214
3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez podwładnego	215
§ 19. Odpowiedzialność organów władzy publicznej	217

I. Uwagi wprowadzające	218
II. Podmioty	219
1. Podmioty odpowiedzialne	219
2. Poszkodowany	221
III. Przesłanki odpowiedzialności	222
1. Czyn niedozwolony	222
2. Szkoda i związek przyczynowy	225
<i>Spis treści XIII</i>	
IV. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem albo niewydaniem aktu normatywnego, orzeczenia lub decyzji	226
1. Uwagi ogólne	226
2. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem aktu normatywnego	227
3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem orzeczenia lub decyzji	229
4. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niewydaniem orzeczenia lub decyzji	233
5. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niewydaniem aktu normatywnego	235
V. Naprawienie szkody na zasadach słuszności	236
VI. Uregulowania odrębne	238
§ 20. Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy	239
I. Odpowiedzialność za zwierzęta	239
1. Podmiot i przesłanki	239
2. Zasady odpowiedzialności	241
3. Samopomoc	242
II. Odpowiedzialność za wyrzucenie, spadnięcie lub wylanie	

przedmiotu	242
1. Podmiot i przesłanki	242
2. Zasada odpowiedzialności	243
III. Odpowiedzialność za zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części	244
1. Podmiot i przesłanki	244
2. Zasada odpowiedzialności	244
§ 21. Odpowiedzialność związana z użyciem sił przyrody	246
I. Osoby ponoszące odpowiedzialność na zasadzie ryzyka	246
1. Uwagi wstępne	246
2. Prowadzący przedsiębiorstwo	247
3. Posiadacz mechanicznego środka komunikacji	248
II. Przesłanki odpowiedzialności	249
1. Prowadzącego przedsiębiorstwo	249
2. Posiadacza mechanicznego środka komunikacji	250
3. Uchylenie zasady ryzyka	251
III. Okoliczności egzoneracyjne	252
1. Uwagi wstępne	252
2. Siła wyższa	253
3. Wina poszkodowanego	253
4. Wina osoby trzeciej	254
IV. Poszkodowany	254
1. Reguła ogólna	254
2. Regulacja szczególna	255
3. Ubezpieczenia komunikacyjne	256
§ 22. Zapobieganie szkodzie	257
I. Obowiązek zapobieżenia szkodzie	257

1. Uwagi wstępne	257
2. Przestanki	257
3. Roszczenia	258
<i>XIV Spis treści</i>	
II. Odpowiedzialność za szkody poniesione w cudzym i we wspólnym interesie	
258	
§ 23. Reguły szczególne odnoszące się do naprawiania szkód z czynów niedozwolonych	
259	
I. Miarkowanie odszkodowania	261
II. Współodpowiedzialność kilku osób	261
1. Uwagi wstępne	261
2. Przestanki współodpowiedzialności	261
3. Roszczenia regresowe	263
III. Szkoda na osobie	264
1. Uwagi wstępne	264
2. Majątkowa szkoda na osobie	266
IV. Krzywda	272
1. Uwagi ogólne	272
2. Ogólne roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne	273
3. Relacje art. 445 KC do art. 448 KC	277
4. Zadośćuczynienie na podstawie art. 446 § 4 KC	280
5. Dziedziczenie i zbywanie roszczeń	281
6. Regulacje pozakodeksowe	282
V. Szkody związane z poczęciem i urodzeniem dziecka	282
1. Odpowiedzialność na podstawie art. 4461 KC	282
2. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone niechcianym urodzeniem	282

§ 24. Przedawnienie roszczeń z czynów niedozwolonych	284
I. Uwagi ogólne	285
II. Szczególny reżim przedawnienia	285
§ 25. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	288
I. Uwagi ogólne	289
1. Rozwój szczególnej regulacji prawnej	289
2. Usytuowanie przepisów	289
3. Relacje do innych uregulowań	290
II. Produkt niebezpieczny	291
1. Uwagi wstępne	291
2. Produkt	291
3. Produkt niebezpieczny	291
III. Podmioty	293
1. Podmiot odpowiedzialny	293
2. Podmiot uprawniony	294
IV. Przesłanki odpowiedzialności i przedawnienie roszczeń	294
1. Zasada odpowiedzialności	294
2. Szkada i związek przyczynowy	295
3. Przedawnienie roszczenia odszkodowawczego	295
4. Zbieg odpowiedzialności	296
V. Semiimperatywny charakter norm ochronnych	296
Rozdział VI. Bezpodstawne wzbogacenie	297
§ 26. Istotne cechy i przesłanki	297
I. Uwagi ogólne	297
1. Pojęcie i funkcja bezpodstawnego wzbogacenia	297
<i>Spis treści XV</i>	
2. Regulacja nienależnego świadczenia	298

II. Przestanki	298
1. Wzbogacenie	298
2. Zubożenie	299
3. Związek między wzbogaceniem a zubożeniem	299
4. Bezpodstawność wzbogacenia	300
III. Nienależne świadczenie	300
1. Brak zobowiązania	301
2. Odpadnięcie podstawy prawnej	301
3. Nieosiągnięcie celu świadczenia	301
4. Nieważność czynności prawnej	302
§ 27. Roszczenie o wydanie wzbogacenia	302
I. Zasady ogólne	302
1. Przedmiot	302
2. Podmioty zobowiązane	304
3. Przedawnienie	305
II. Wzbogacenie niepodlegające zwrotowi	305
1. Świadomość braku zobowiązania	305
2. Zgodność świadczenia z zasadami współżycia społecznego	306
3. Zadośćuczynienie przedawnionemu roszczeniu oraz roszczeniu z gier i zakładów	307
4. Spełnienie niewymagalnego świadczenia	307
III. Przepadek świadczenia	307
1. Uwagi wstępne	307
2. Czyn zabroniony	308
3. Cel niegodziwy	309
4. Skutki	310
Rozdział VII. Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania	311

§ 28. Wykonanie zobowiązań	311
I. Zasady ogólne	312
II. Zmiana stosunków (<i>clausula rebus sic stantibus</i>)	316
1. Wprowadzenie	316
2. Zakres zastosowania	317
3. Przestanki	318
4. Decyzje sądu	319
5. Zbieg przepisów	321
6. Umowne klauzule adaptacyjne	322
III. Podmioty wykonania zobowiązania	322
1. Osoby wykonujące	322
2. Osoby przyjmujące	322
IV. Przedmiot wykonania zobowiązania	323
1. Rzeczy oznaczone co do gatunku	323
2. Część świadczenia	324
3. Kilka świadczeń (zarachowanie zapłaty)	324
V. Miejsce spełnienia świadczenia	325
VI. Termin spełnienia świadczenia	326
1. Oznaczenie	326
2. Wymagalność	328
XVI <i>Spis treści</i>	
VII. Wykonanie świadczeń wzajemnych	329
1. Jednoczesność świadczeń	329
2. Świadczenie wcześniejsze	330
VIII. Dowody spełnienia świadczenia	331
§ 29. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania	332
I. Ogólne reguły określające odpowiedzialność dłużnika	333

1. Wprowadzenie	333
2. Odpowiedzialność odszkodowawcza	334
3. Wina	335
4. Odpowiedzialność za inne osoby	338
5. Ciężar dowodu	339
II. Niemożliwość świadczenia	341
1. Pojęcie niemożliwości świadczenia	341
2. Skutki niemożliwości świadczenia – wprowadzenie	343
3. Niemożliwość nieobjęta odpowiedzialnością dłużnika	344
4. Niemożliwość objęta odpowiedzialnością dłużnika	346
III. Opóźnienie i zwłoka dłużnika	347
1. Wprowadzenie	347
2. Następstwa zwykłego opóźnienia	348
3. Następstwa zwłoki	348
4. Następstwa zwłoki w umowach wzajemnych	350
IV. Odmowa spełnienia świadczenia przez dłużnika	352
V. Prawo zatrzymania	353
VI. Zwłoka wierzyciela	354
1. Wprowadzenie	354
2. Przestanki	355
3. Skutki	356
§ 30. Dodatkowe zastrzeżenia umowne	356
I. Uwagi wstępne	357
II. Zadatek	358
1. Pojęcie	358
2. Skutki	359
III. Umowne prawo odstąpienia	360

1. Pojęcie	360
2. Skutki	361
IV. Odstępne	362
V. Kara umowna	362
1. Pojęcie i funkcja	362
2. Ochrona dłużnika	364
3. Kara ustawowa	366
Rozdział VIII. Wygaśnięcie zobowiązania	367
§ 31. Wygaśnięcie zobowiązania związane z zaspokojeniem wierzyciela	367
I. Uwagi wstępne	367
II. Świadczenie w miejsce wykonania	368
III. Odnowienie	369
1. Pojęcie	369
2. Związek nowego z dawnym zobowiązaniem	369
3. Skutki	370
<i>Spis treści XVII</i>	
IV. Potrącenie	371
1. Pojęcie	371
2. Przestanki	371
3. Skutki	373
4. Wyłączenia	374
5. Potrącenie umowne	376
V. Złożenie do depozytu sądowego	377
1. Tryb	377
2. Skutki	377
§ 32. Wygaśnięcie zobowiązania bez zaspokojenia wierzyciela	379
I. Uwagi ogólne	380

II. Zwolnienie z długu	380
III. Rozwiązanie umowy	381
Rozdział IX. Zmiana wierzyciela lub dłużnika	384
§ 33. Uwagi wstępne	384
§ 34. Zmiana wierzyciela	385
I. Przelew wierzytelności	385
1. Pojęcie	385
2. Dopuszczalność	387
3. Skutek wobec wierzyciela	388
4. Skutek wobec dłużnika	389
II. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela	392
1. Przesłanki i skutki	392
2. Obowiązek przyjęcia świadczenia	393
3. Ochrona dłużnika	394
§ 35. Zmiana dłużnika	394
I. Przejęcie długu	394
1. Pojęcie	394
2. Forma	397
3. Zgoda na przejęcie długu	397
4. Przedmiot umowy. Prawa uboczne	398
5. Zarzuty przysługujące przejemcy	399
II. Kumulatywne przystąpienie do długu	400
1. Umowa kumulatywnego przystąpienia do długu	400
2. Ustawowe kumulatywne przystąpienie do długu	401
Rozdział X. Zbieg roszczeń	402
§ 36. Uregulowanie prawne zbiegu roszczeń	402
I. Uwagi ogólne	402

1. Pojęcie zbiegu przepisów, norm i roszczeń	402
2. Skutki zbiegu roszczeń	403
II. Rozwiązania szczególne	404
1. Bezpodstawne wzbogacenie	404
2. Delikty	405
3. Szkoda wyrządzona przez produkt niebezpieczny	406
4. Naruszenia dóbr osobistych	407
Indeks rzeczowy	409